

Dr. Jakob Zupan.

Iz starega rokopisa — boje P. Marka Pohlina (1735—1801) — je vzeta v Bukv. IV. str. 48—50 pesem „Medved per čebelah“, kateri enakim ljudem prav v duhu Markovem renčati ima neprenehoma nauk:

Sladnost oslepi
Umne tud' stvarí!

Za M. Pohlinom postal je Čbeličar po smerti svoji tudi Valentin Vodnik (1758 — 1819), kateri je prikazal se bil že v „Pisanicah“ (1779—81). Po M. Kastelicu so iz Spévnika ali iz Pesmarice Vodnikove natisnjene v II. Bukv. I. 1831: „Moj spominik“ (str. 3. 4) in „Vinske Mušice“ (str. 5. 6); v III. I. 1832: „Milica“ (str. 4—6) in „Pesem od Ravbarja“ (str. 70—77); v IV. I. 1833: „Iskrice“ preslovenjene iz Laškiga (str. 75—77) pa „Anakreonta“, greškiga pevca nektere pesmi po slovensko, t. s. 1) Gosli; 2) Ženska moč; 3) Sreberni kozarec; 4) Vsi pijejo radi; 5) Lastovka (str. 78—82), in „Balade ino Pesmi“ med kranjskim ljudstvam péte, od r. V. Vodnika zapisane, in sicer: 1) Voznik; 2) Samče; 3) Kralj Matjaž (str. 83—94); v V. I. 1848: „Ilirija oživljena“ (str. 3—6). — Storilo se je to pač primérno, kajti že l. 1806 je v „Pesmah za pokúšino“ (str. 44. 45) vnémal se Vodnik:

Star pévic ne boj se péti.

Čbelca visóko	Kraléva te róza
Gori v' planine	Vab' na višáve,
Perlétna si vípaš	Te mática posle
Snézne na brine?	V' goličáve.
Si létala nisko,	Hitíš prot oblakam,
Zbérala cvétje,	Níč ti nemáraš,
Nanasala mladim	Tvoj ród je nebeški,
Célo polétje.	Ti se ne stáraš.

Neboj se mi pésma,
Ak si globóko,
Naj béli se glava,
Stópi visóko itd.

„Balade ino pesmi med krajnskim ljudstvam péte“ so v III. Bukv. 2—9 iz g. Smoletoviga zbira (predelane, kolikor se je treba zdelo) in sicer: Od lepe Vide; Kralj Matjaž; Od Rošlina in Verjankota; Svarjenje (Stojí, stojí tam lipica, — Pod lipo hladna senčica, — Pod lipo miza kamnata itd.); 9—13. so iz tréttjiga déla bukev: Slowanské narodnj Pisne zebrane Fr. L. Čelakowskym, w Praze 1827, vzéte. — V IV. Bukv. se nahajajo str. 66—68 „Staročeske narodne pesmi“ (iz rokopisa Kraljodvorskiga od V. Hanka v Pragi 1819 na svitlobo daniga): Venec; Zapušena; str. 69. 70 „Iz Oglasa Ruskih pesem“ (od Fr. Lad. Čelakowskiga v Pragi 1829); Zapušena; str. 71—74 „Serbske preslovenjene“. —

V katerem živem slovstvenem občevanju bili so Andrej Smole (r. 1800, u. 1840), Fran Ladislav Čelakovský (r. 1799, u. 1852), Václav Hanka (r. 1791, u. 1861), s Slovenci sploh in s Čbeličarji posebej, povedal je že Jezičnik IX—XI. (Fr. Metelko 1871—73).

Da se pa popolnoma razvidi pomemba, katero je v slovenski književnosti „Kr. Čbelica“ imela tedaj in katero ima še sedaj, treba je, da pokaže se posebej prvi Čbeličar:

■.

Dr. Jakob Zupan.

Rodil se je Zupan Jakob 4. julija 1785 na Prevojah pri Berdu v okraju Kamniškem; posvečen 5. febr. 1809 v Ljubljani postal je na Dunaju l. 1813 dohtar sv. pisma, služil za duhovnega pomočnika v Šmariji; l. 1817 pride za učenika bogoslovja v Ljubljano, kjer je po lastnem podpisovanji „professor publ. palaebiblicus“ (archaeol. hebr. syr. chald. arab. introduct. exeges. bibl. a. f.) služil še l. 1833, a zamérvši se duhovski gosposki Kranjski l. 1836 bil je že v pregnanstvu na Koroškem v Celovcu, kjer je po dolgem boléhanji umerl 6. febr. 1852 (gl. Novic. str. 47).

Slép je, kdor se z petjam vkvarja,
Modri Krajnc mu osle kaže,
Veči del mu sreča laže,
Pevc živí, vmerje brez dnarja.

Po tem geslu je l. 1833 v IV. Bukv. „Kr. Čbelice“ dr. Prešérn v krasni pa resni glosi svoji zapél jo tudi dr. J. Zupanu ter povédal v njej iz domače zgodovine:

Komur mar iskati vir je
Pesem, ki pojó Matjaže,
Mar, kar pél je pévc Ilirje,
Mar čebél so róji štirje,
Modri Krajnc mu osle kaže.

Po maternih in narodnih, ki pojó Matjaže, popeval je Vodnik, ter s svojimi „Novicami in Pesmami“ vzbudil za uk prebrisane glave rojaka — Kranjca — Jaka Zupana, da je vkvarjati se jel tudi s petjem slovenskim; z „Zgodovino“, v kateri je marsikaj slavnega razkril bil o naših očakah, vnel ga je za domačo povéstnico; popolnoma navdušil za staroslovansko Ilirijo pa ga je s svojo „Ilirio oživleno“ — Illyria rediviva — vzlasti po besedah:

Kdo najde Metulo	Ilirsko me kliče
In Terpo moj grad?	Latinic in Grék,
Emona, Skardona	Slovensko me pravio
Sta komaj poznat. —	Domači vsi prék. —

Že močen na morju	Od perviga tukaj
Ilirjan je bil,	Stanuje moj ród,
K' se ladie tesat	Če vé kdo za druga,
Je Rimic vučil. —	Naj reče, odkód? —

Korintu so rekli;
Helensko oko;
Iliria perstan
Evrópiní bo.

Za Vodnikom je poleg družih posebno moč do Jak. Zupana pridobil si bil menda že v licejskih šolah Ljubljanskih Matej Ravnikar (1776—1845); na Dunaju Jernej Kopitar (1780—1844); v Šmariji Janez Primic (1785—1823) i. t. d., kateri so pogostoma si dopisovali. Znamenito je, da sta pod Ravnikarjem, kateri je po francoski dobi vzmagoval v avstrijskih vnovič verdjanih učiliščih, hkrati pričela l. 1817 učiteljstvo Fr. Metelko in Jak. Zupan.

Iz prijateljskih pisem in iz nekterih poznej priobčenih pésmic se kaže, da je Zupan pisariti in pévariti jel bil že l. 1810—13; kolikor vé, prva očitna pesmica njegova je pa naslednja v „Illyrisch. Blatt“ l. 1828 št. 10:

Ljubljana: Krajnci.

Ljuba Ljubljana!	Ljubio kralja,
Slava ti dana,	Blizo, iz dalja.
Lépa, veséla,	Razvum jih snaži:
Večna nedéla.	Zlodej sovraži.
Pridna le vunder	Vidil nas Golec:
Vedni 'maš sunder.	Vidil nas Polec.
Tersta kupčia	Mnogi obiskal
Naj ti milija.	Tudi clo Moskal.
Sinam pa Krajnc	Vsaki je rekel,
Šole so rajne.	Sercu vsekel:
Častio Boga	Krajnci junaki,
Stvarnika svoga.	Res so Slavaki!
Pod Gumniskim klancam 19. Aprila 1821.	

Pripravljavna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalje.)

Kaj spreminja ljudi na duhu in telesu?

Ljudje na zemlji, dasiravno vsi jednega plemena, so vendar zelo različni na polti, velikosti in moči, to pa pride največ od obnebja, hrane in obleke.